

FRANCE PLANINA
VAS PAPIRNICA

Papirnice verjetno mnogo Ločanov ne pozna, ker je skrita med Grogovčevim hribom in Gorajtami in nima kakih posebnih zanimivosti. Če greš po asfaltirani cesti iz Groharjevega naselja mimo starološkega gasilskega doma in čez Peščeni hrib, kjer stoji nekaj virloških hiš, in naprej proti Pevnu in Crngrobu, moraš kakih sto metrov pred prvim znamenjem, ki je včasih nazoval pot romarjem v Crngrob, kreniti na desno na dokaj slabo vozno pot, ki prečka južno vznožje Grogovčevega hriba in se onstran po ovinku spušča v osrednjo gručo papirniških domačij. Izpod skalne stene izvira tam potok Papirnica, po starem Mrzli potok, v starih dokumentih imenovan Kaltenbrunn. V dolnjem delu vasi se izliva v Pevnski potok, ta pa se v Gorajtah izteka v Suho ali Sušico. Nekateri ta imena zamenjujejo. Vas ima vodovod iz zajetja v izviru Papirnice, zato je v strugi manj vode kakor včasih.

Grogovčev hrib je neznaten vrh v valovitem slemenu, ki se od Kamnitnika vleče proti Planici. Sleme je sestavljeno iz trdnega oligocenskega konglomerata, ki nakazuje sled zakrasevanja z deloma zasutim breznom pri vrhu hriba. Pod hribom je zemlja ilovnata, ob potoku pa naplavljen in ponekod zamočvirjen. Papirniško zemljišče pripada katastrskim občinam Stara Loka, Pevno in Stari Dvor. Obdelovalnega sveta imajo Papirničani 18 ha, največ v katastrski občini Pevno. Na severu se zemljišče stika s pevenskim poljem, na vzhodu sega v Gorajte, na zahodu na vrh Grogovčevega hriba, na jugu pa do virloškega sveta.

Poleg spredaj omenjene ceste, po kateri je do Stare Loke 2 km in do Škofje Loke 2,5 km, ima Papirnica vozne poti še skozi Gorajte v Virmaše do avtobusne postaje 1,4 km in na Trato do železniške postaje 2,4 km. Za pešce je možna pot tudi mimo Biž, nekdanjega marofa starološke graščine, čez cesto Stara Loka—Sv. Duh in pod Kamnitnikom v Škofjo Loko.

Naš zgodovinar Pavle Blaznik »Papirnice ne omenja ne v svoji knjigi Škofja Loka in loško gospodarstvo (1973) ne v Urbarjih freisinške škofije (1963), pač pa piše v svojem delu Kolonizacija in kmetsko podložništvo na Sorškem polju (1953), ko na podlagi katastrskih map iz l. 1825 obravnava razvoj kajžarstva, da so nastale kajže na nekdanjem skupnem pašniku ali gmajni in omenja kajžarsko naselje s štirimi kajžami-Papirnico. Freyerjev Verzeichnis (seznam) iz l. 1846 vsebuje sicer naselje »Popirniza«, piše pa, da njene hiše spadajo k Stari Loki, Virlohu in Pevnu. Krajevni repertorij (Ortsrepertorium) iz l. 1874 Papirnice nima navedene. V nasprotju s tem pa je moralo biti naselje s tem imenom zajeto v popis prebivalstva l. 1869, saj Krajevni leksikon SRS iz l. 1968 navaja, da je imela Papirnica l. 1869 37 prebivalcev. Samo po sebi se razume, da je naselje dobilo ime Papirnica takrat, ko je tam delala izdelovalnica papirja. O tej piše Darko Cafuta v naslednjem članku.

Vas je imela v septembru 1985 18 hišnih števil in 43 prebivalcev — 23 moških in 20 žensk. Najmanj prebivalcev je bilo l. 1880 (36), največ l. 1948 in 1966 (73). Leksikon dravske banovine iz l. 1937 navaja 11 hiš in 50 prebivalcev, med njimi nobenega gruntarja in najemnika, ampak samo kajzarje. Največ vaščanov je starih nad 70 let (4 m + 8 ž), otrok do 10 let je samo en dojenček. Mladih od 11 do 20 let je 7 (5 m + 2 ž), od 21 do 30 let jih je 6 (5 m + 1 ž). Prebivalcev v zrelih, močnih letih 31 do 50 je 10 (5 m + 5 ž), od 51 do 70 let pa 7 (4 m + 3 ž). Samo s kmetijstvom se ukvarjajo 3 (2 m + 1 ž), polkmetje so 3 m. Največ je upokojencev 10 (3 m + 7 ž). Delavcev je 9 (7 m + 2 ž), gospodinje 4 ž; šolarji so 4 (3 m + 1 ž), uslužbencev je 5 (1 m + 4 ž), med njimi ekonomist in vzgojiteljica. Trije moški so obrtniki, en socialni podpiranec, ena je dojenka.

Glavna gruča hiš je razvrščena od izvira Papirnice in ob njej na obeh straneh navzdol, nekaj hiš stoji na sosednjem bregu, hiši s prvo in zadnjo številko stojita pred dohodom v samo vas, tri nove pa so postavljene v Gorajtah proč od ostale vasi.

Preglejmo zdaj hiše po hišnih številkah in prebivalce v njih! Za številko navajam domače ime, med prebivalci lastnika, nato družinske člane po stanju septembra 1985.

Št. 1 *Rajfenkirar*

Ivanka Košenina, doma s Cerkljanskega, vdova po sorodniku loškega dimnikarja, 76 let, družinska upokojenka; sin Janez, brez poklica.

Stavba predelana tako, da je stara hiša ohranjena, okoli nje je pa izdelan že obod, za novo hišo. V bližini stoji lesena letoviška hišica.

Št. 2 *Pri Nacku*

Franja Špoljar, doseljenka, 44 let, upokojenka; hči Fanika, por. Krajnik, 25 let, vzgojiteljica, njen mož Gorazd Krajnik, 30 let, ekonomist, dojenček Nina, 1/2 leta; brat Marijan Špoljar, 24 let, dela v Ljubljani.

Nova nadomestna hiša, stara je prazna.

Št. 3 *Pri Majdi*

Po smrti Majde Miklavčič prazna hiša.

Št. 4 *Na Gadovš*

Katarina Žagar, 84 let, upokojenka; sin Franc, 44 let, livar LTH, njegova žena Antonija, 41 let, delavka Termike, njen sin Rado, 29 let, mesar v klavnici Škofja Loka, Nežka, administratorka LTH, Francev brat Janez je duhovnik zdomcev v Avstriji.

Popravljen hiša z novim gospodarskim poslopjem.

Št. 5 *Pri Tičarju*

Frančiška Gorjanc, 77 let, upokojenka.

Št. 6 *Pri Grogovcu*

Janez Gaber, 75 let, polkmet, upokojeni železničar, nekdanji največji posestnik zemlje v vasi (4 1/3 ha), sedaj velik del odprodan in prepisan hčeri.

Št. 7 *Pri Anžkovcu*

Janez Mlinar, 86 let, kmetovalec, žena Katarina, 77 let, gospodinja.

Letnica 1724, vklesana v leseni stropni tram v hiši, kaže, da je to ena tistih prvih kajž, postavljenih, ko je naselje dobilo svoje ime. Zraven hiše nova stavba, zaradi nenadne smrti sina Antona nedograjena. Sin Janez, 54 let, zobni zdravnik v Švici; hči Marija poročena v Naklem.

Št. 8 *Pri Balanču*

Marija Arhar, 49 let, uslužbenka v Škofji Loki, njen mož Andrej Arhar, 53 let, delavec, brusač, sinova Ivan, 24 let, gostinski delavec pri Transturistu, in Andrej, 20 let, mehanik, sedaj pri vojakihi.

- St. 9 *Pri Popirmanu*
Janez Hafner, 57 let, polkmet, delavec Jelovice, žena Vida, 60 let, kmetovalka, sin Janez, 18 let, delavec LTH.
Nova, nadomestna hiša, stara, v kateri so nekdaj izdelovali papir, opuščena. Glej naslednji članek Darka Cafute!
- St. 10 *Pri Poljancu*
Frančiška Maček, 77 let, gospodinja, sin Pavel, 43 let, polkmet, delavec Loke, njegova žena Alojzija, 40 let, gospodinja, njuna sinova Pavel, 18 let, in Branko, 17 let, šolarja.
- St. 11 *Pri Francku*
Prazna hiša, lastnik Miloš Potočnik.
- St. 12 *Pri Francku*
Frančiška Potočnik, 82 let, upokojena delavka.
Pavel Kumer, 42 let, strugar Litostroja, žena Frančiška, 40 let, uslužbenka v Škofji Loki, njun sin Jurij, končal srednjo šolo, pri vojakih, hči Barbara, 13 let, šolarka.
- St. 13 *Pri Kvedru*
V gradnji; stara Vrbižovčeva hiša pogorela.
- St. 14 *Pri Tinčku*
Valentin Logonder, 75 let, kmetovalec, žena Antonija, 72 let, gospodinja, sin Tomaž, 34 let, ključavničar.
- St. 15 *Pri Bunkarci*
Antonija Svoljšak, 73 let, upokojenka.
Hiša zgrajena po vojni.
- St. 16 *Pri Tomažu v Gorajtah*
Tomaž Jereb, 64 let, upokojeni delavec Šeširja, žena Ljudmila, 58 let, delavka Predilnice, sin Marjan, 23 let, avtomehanik Virmaše.
Nova hiša.
- St. 17 *Pri Jazbecu*
Franc Jazbec, 72 let, upokojeni pleskar, žena Veronika, 62 let, upokojena delavka Šeširja.
Nova hiša.
- St. 18 *Pri Mescu*
Vinko Mesec, 67 let, upokojeni skladiščnik Jelovice.
Nova, lesena hiša v bregu Grogovčevega hriba.
Pri mostu pod sotočjem Mrzlega in Pevenskega potoka velika, nova, nenaseljena hiša z urejenim vrtom, še neregistrirana, last Ludvika Žagarja, avtokleparja v Zmincu.

Papirnica, ki je bila ustanovljena kot kajžarsko naselje, je v starem jedru takšna tudi ostala. Nekatere hiše so sicer prenovljene in povečane in sodobno opremljene, na Gadovšu so celo zgradili novo gospodarsko poslopje, vendar je 12 domačij, ki imajo manj kot 1 ha zemlje in le 6 domačij ima toliko zemlje, da se ukvarjajo s kmetovanjem in so polkmetje. Glavni dohodek dajejo vasi pokojnina in zaslužek delavcev v tovarnah in podjetjih, manj v obrti in ustanovah. Od 15 naseljenih hiš dobivajo pri sedmih pokojnino, iz sedmih pa hodiyo na delo na Trato, v Škofjo Loko in Staro Loko in v Ljubljano, med temi imajo pri šestih dohodek tudi od kmetovanja. Le ena domačija — Anžkovceva, kjer sta stara gospodar in gospodinja sama, je vezana samo na kmetovanje (1.83 ha obdelovalne zemlje, 0.70 ha gozda). Po podatkih Geodetske uprave v Škofji Loki imajo polkmetje naslednje površine obdelovalne zemlje (prevladujejo travniki) in gozda: St. 4 Gadovš 3 ha + 1.41 ha, št. 6. Grogovc 4.35 ha, št. 9 Popirman 2.80 ha + 3.18 ha, št. 10 Poljanc 4 ha + 1.13 ha, št. 14 Tičk 1.52 ha + 1.25 ha. Vendar ti podatki ne veljajo povsem, ker so nekateri

svojo posest zmanjšali s prodajo in prepisi, drugi pa povečali z nakupom in prisojilom. Na njivah sejejo nekateri še žito, glavna pridelka pa sta krompir in krmne rastline, saj jim je v gospodarstvu najpomembnejša živinoreja. Govedi rede več kot pred vojno, nekateri imajo celo nove hleve. Prašiče goje pri štirih hišah, perutnine je malo, konj je v vasi samo eden. Traktorje imajo vsi kmetovalci razen Grogovca. Trije vaščani se ukvarjajo s čebelarstvom. Kruh večinoma kupujejo, doma pečejo samo za praznike. Popirman in Tičk še vozita žito v mlin k Savi. Ob dobrih letinah imajo naprodaj nekaj sadja, predvsem jabolka. Za kurjavo uporabljajo drva iz lastnih gozdov, drugi kupujejo drva in premog.

Papirnica nima ne cerkve ne gostilne. Iz Loke je prijeten sprehod po cesti, ki drži v Crngrob, s ceste se vidi samo hiša št. 1. Zanimivost vasi je izvir potoka izpod skalne stene.

VIRI

Matične knjige na loški občini. — Podatki Geodetske uprave v Škofji Loki. — P. Blaznik: Kolonizacija in kmetško podložništvo na Sorškem polju, SAZU Ljubljana, 1953 — Pogovori (ustni in pisni) z vaščani, predvsem s Katarino Mlinar, Vinikom Mesecem, Faniko Spoljar, Francem in Tončko Zagar in Tomažem Jerebom. — Morebitne dopolnitve ali popravki uredništvu so zaželeni.

Zusammenfassung

DAS DORF PAPIRNICA

Das Dörflein Papirnica am westlichen Rande des Sorško polje (Zeierfeld) zwischen Škofja Loka und Kranj entstand im 18. Jahrhundert, als sich auf dem aufgeteilten Weideland Keuscher ansiedelten. Auch heute noch gibt es in der Siedlung nur Keuscher. Einige bestellen zwar etwas Feld und züchten Vieh, doch die meisten gehen zur Arbeit in die naheliegenden Fabriken und Institutionen. Das Dorf besteht aus 18 Hausnummern und zählt 43 Einwohner. Bei jedem Haus werden vom Autor nebst den Hausnamen auch alle Hausbewohner mit Alter und ihren Berufen aufgeführt. Es gibt viele alte und nur wenig junge Leute. Die Haupteinnahmequellen des Dorfes sind die Ruhegehälter und der Lohn der Industriearbeiter.

Im Dorf befindet sich der Ursprung des Baches Kaltenbrunn. An diesem war vor 200 Jahren eine Papiermühle im Betrieb, nach der das Dorf seinen Namen bekam. Darüber wird in folgendem Beitrag berichtet.